

Doc. PaedDr. Juraj Komora, PhD., Katedra pedagogiky PF UKF v Nitre

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Autor: PaedDr. Lívia Fenyvesiová, PhD.

Názov: Možnosti formovania vyučovacieho štýlu v pregraduálnej príprave učiteľov.

Pedagogická teória a prax, tak ako v minulosti, tak aj v súčasnosti venuje otázkam pregraduálnej prípravy učiteľov nemalú pozornosť a takmer s určitosťou môžeme tvrdiť, že ani v budúcnosti tomu nebude inak. Súvisí to najmä so stále sa zvyšujúcimi nárokmi na túto profesiu ako aj na osobnostné dispozície samotných učiteľov. Je to prirodzená reflexia na už takmer permanentnú, aj keď nie vždy celkom objektívnu, kritiku súčasnej školy, v rámci ktorej sa stalo akýmsi módnym trendom činiť učiteľov zodpovedných za všetky problémy a nedostatky školského vzdelávania.

Spomínaná kritika pochopiteľne nie je primárnym dôvodom zvyšujúcich sa nárokov na učiteľskú profesiu. Ten musíme hľadať v globalizačných tendenciách súvisiacich s dohodnutými formami spolupráce v celoeurópskom kontexte, ktoré sa odzrkadľujú jednak v kontextuálnych, inštitucionálnych, ale najmä kurikulárnych premenných jednotlivých systémov profesijnej prípravy učiteľov rôznych typov a stupňov škôl, rešpektujúcich trend transformácie od modelu minimálnej kompetencie k modelu širokej profesionality.

V súvislosti s uvedeným oceňujem snahu autorky zaoberať sa vo svojej habilitačnej práci práve možnosťami skvalitňovania pregraduálnej prípravy učiteľov, konkrétne prezentovaním osobnostne orientovaného modelu rozvoja sociálnych spôsobilostí, ako jedného z prístupov formovania vyučovacieho štýlu.

Práca, ako sama autorka uvádza, má teoreticko-koncepčný charakter. Okrem úvodu a záveru je štruktúrovaná do troch, na seba logicky nadväzujúcich kapitol a doplnená zoznamom použitej literatúry. Na tomto mieste musím konštatovať, že autorka, podľa môjho názoru, predsa len mala zvážiť aj výskum, ktorému táto téma priestor nepochybne vytvára. Pravdou je, že jeho absencia nijakým spôsobom neznižuje celkovú úroveň kvalitne spracovanej teórie, no konkrétne výskumné zistenia by určite obohatili riešenú problematiku.

V prvej kapitole sa autorka postupne venuje historickým východiskám zmien súčasného postavenia a úloh učiteľa v škole, profesijnému rozvoju učiteľa a kompetenciám učiteľa. V nadväznosti na prvú podkapitolu musím konštatovať, že čitateľ by márne hľadal skutočne historický kontext v zmysle východísk zmien súčasného postavenia učiteľa, možno aj preto, že autorka prakticky začína svoju analýzu až na konci 19. a začiatku 20. storočia. No vcelku solídne sú rozpracované filozofické, psychologické a pedagogické východiská, ktoré

determinovali postavenie a názory na učiteľa v priebehu 20. storočia. Na tomto mieste by som sa chcel autorky opýtať na jej názor v súvislosti s myšlienkami B. Malíka, ktoré uvádza na str.10. Tvrdenie autora vyvoláva isté znepokojenie, ktoré môže byť aj akýmsi varovným signálom nasmerovaným k zamysleniu sa nad otázkami, či všetky predpokladané zmeny vo vzťahu k učiteľskej profesii, ktoré dnes tak vehementne presadzujeme, nebudú v budúcnosti skôr kontraproduktívne.

V druhej kapitole sa autorka venuje vyučovaciemu štýlu učiteľa, vymedzuje pojem, analyzuje jeho štruktúru, popisuje typológie vyučovacích štýlov ako sú rozpracované v súčasnej odbornej literatúre, ako aj faktory, ktoré vyučovací štýl ovplyvňujú. V podkapitole 2.5 autorka uvádza niektoré možnosti skúmania vyučovacieho štýlu učiteľa ako aj výsledky konkrétnych výskumov.

V podkapitole 2.1, v ktorej autorka vymedzuje pojem vyučovací štýl, podľa môjho názoru absentuje komplexná analýza vzťahov medzi vyučovacím štýlom, výchovným štýlom, interakčným štýlom a komunikačným štýlom. Aj niektorí autori, ktorí sa venujú týmto otázkam vo svojich publikáciách, častokrát nejasnými formuláciami a nepresnými vymedzeniami vytvárajú terminologický zmätok v tejto oblasti pedagogickej teórie. Žiadam habilitantku, aby k tomu zaujala stanovisko v priebehu obhajoby.

Na str. 22 habilitantka prezentuje svoj názor, že je nevyhnutné, aby sa v pregraduálnej príprave učiteľov prihliadalo na etapy formovania subjektívnych koncepcií, ktoré sú východiskom pri utváraní vyučovacieho štýlu. Zaujímalo by ma, ako si predstavuje praktickú realizáciu tohto návrhu.

V tretej kapitole autorka najskôr vcelku presvedčivo deklaruje, prečo majú podľa nej sociálne kompetencie strategický význam pri formovaní vyučovacieho štýlu a následne predstavuje model sociálno-pedagogického výcviku ako jednej z možností formovania vyučovacieho štýlu v pregraduálnej príprave učiteľov. Na tomto mieste mi nedá, aby som opätovne nevyjadril isté sklamanie z toho, že autorka, ktorá sa niekoľko rokov venuje sociálno-pedagogickým výcvikom, nepodložila predstavovanú koncepciu aj konkrétnymi výskumnými zisteniami.

Na str.80-81 autorka v súvislosti s kľúčovými sociálnymi spôsobilosťami učiteľa uvádza, že súčasťou jeho sebaaponímania je aj tzv. profesijná zdatnosť. Odvoláva sa pri tom na socio-kognitívnu teóriu známu ako recipročný determinizmus, ktorej autorom je A. Bandura. Významnou zložkou spomínanej profesijnej zdatnosti je i koncept locus of control, prekladaný v našej odbornej literatúre ako lokalizácia rozhodujúceho vplyvu. Žiadam autorku aby v priebehu obhajoby vysvetlila podstatu tohto konceptu.

Ďalej by ma zaujímalo, keďže výskumu profesijnej zdatnosti učiteľa sa venuje pozornosť už takmer 30 rokov, či autorka pozná konkrétne štúdie, resp. výskumy, ktoré sa v súvislosti s touto problematikou realizovali.

V závere na str. 97 autorka okrem iného uvádza, že vo vzťahu k otázkam vyučovacieho štýlu učiteľa pokladá za nevyhnutné:

- zaradiť do obsahu pedeutologických disciplín otázky vyučovacích štýlov učiteľov, možných prístupov k ich modifikácii,
- realizovať komparatívne štúdie, ktoré budú odhaľovať zákonitosti uplatňovania vyučovacieho štýlu,
- odhaľovať postojové mechanizmy vedúce k formovaniu subjektívnych teórií vyučovania, ktoré ovplyvňujú štýl učiteľa.

Žiadam habilitantku, aby v priebehu obhajoby jasnejšie konkretizovala svoju predstavu realizácie týchto návrhov.

Som toho názoru, že predkladaná habilitačná práca je prirodzeným vyústením autorkiných publikačných aktivít, ako aj jej vedeckej činnosti. Po preštudovaní všetkých materiálov, ktoré predložila spolu so žiadosťou o začatie habilitačného konania konštatujem, že habilitantka spĺňa kritéria schválené vedeckou radou PF UKF v Nitre. Zároveň konštatujem, že predložená habilitačná práca spĺňa kritériá, ktoré sú kladené na tento druh práce, preto **odporúčam**, aby po jej úspešnej obhajobe, bol PaedDr. Lívii Fenyvesiovej, PhD. **udelený** vedecko-pedagogický titul **docent** v študijnom odbore 1.1.4 Pedagogika.

V Nitre dňa 11.4.2014

doc. PaedDr. Juraj Komora, PhD.
oponent